
MATERIALE ARHEOLOGICE

DIN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ

DE LA ȚOLICI-ÎN CIMITIR (JUD. NEAMȚ)

de **Daniel Garvăn**
și **Vasile Diaconu**

Cuvinte cheie: cercetare de suprafață, Țolici, Precucuteni

Așezarea se află pe teritoriul satului Țolici, com. Petricani, pe terasa de pe malul drept a pârâului Țolici, și este suprapusă parțial de cimitirul din localitate. Spre est și sud este delimitată de pante relativ abrupte, suprafața pe care se găsește așezarea prezentându-se ca un bot de terasă. Spre nord terenul este plat, iar spre vest terenul urcă ușor. La circa 300 m spre vest se află marginea pădurii. Estimăm că circa o treime din așezare a fost distrusă cu ocazia săpării gropilor în cimitir.

A fost identificată de colectivul de cercetare de la Târpești-Râpa lui Bodai¹, fără a fi cercetată. Alături de materialele precucuteniene, tot aici mai sunt menționate și unele Sântana de Mureș², dar care nu au fost confirmate prin recente investigații de teren. Mai multe cercetări de suprafață au fost efectuate în timpul cercetărilor de la Țolici-Hălăbutoaia³, cât și în alte perioade ale anului, de autorii prezentei note⁴.

¹ S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, București, 1974, p. 176, toponimul menționat fiind Șipot-Mohorâtu.

² Șt. Cucos, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Neamț*, în *MemAntiq*, XVIII, 1992, p. 38.

³ Gh. Dumitroaia et alii, Țolici, com. Petricani, jud. Neamț. Punct: Hălăbutoaia, în *CCAR. Campania 2007, 2008*, p. p. 325-326; Gh. Dumitroaia et alii, Țolici, com. Petricani, jud. Neamț. Punct: Hălăbutoaia, în *CCAR. Campania 2008, 2009*, p. 227-228; Gh. Dumitroaia et alii, Țolici, com. Petricani, jud. Neamț. Punct: Hălăbutoaia, în *CCAR. Campania 2010, 2011*, p. 145-146.

⁴ D. Garvăn, R. Munteanu, *Cercetări arheologice efectuate în perioada 2007-2010*, în *MemAntiq*, XXV-XXVI, 2010, p. 559. Au fost identificate exclusiv materiale precucuteniene.

În urma acestor cercetări au fost culese de la suprafața solului, atât din zona ocupată de cimitir, cât și din cea ocupată de culturi agricole, numeroase fragmente ceramice, piese litice, fiind observată și o cantitate mare de chirpici. Prin prezența noastră în momentul săpării unei gropi, dar și prin sondajele efectuate cu carotiera, am putut constata că depunerea arheologică nu este foarte consistentă, la circa 0,50 m găsiindu-se lutul galben, steril din punct de vedere arheologic, resturi de chirpici fiind identificate la 0,30-0,40 m. Cel mai probabil este vorba despre o așezare cu un singur nivel de locuire.

În rândurile ce urmează vom prezenta pe scurt principalele descoperiri.

Materialul litic este reprezentat prin majoritatea categoriilor de piese întâlnite în siturile culturii Precucuteni. Ca principale materii prime s-au folosit sillexul, gresiile și marnele locale, acestea din urmă fiind documentate într-o proporție scăzută.

În funcție de etapele confecționării, lotul de piese litice cuprinde trei categorii principale: produse primare de debitaj, unelte finite și deșeuri.

De pe suprafața așezării a fost recuperat un nucleu prismatic confecționat din gresie (fig. 2/8), dar și un percutor lucrat din același material (fig. 3/1).

Din sillex, dar și din gresie au fost confecționate câteva lame de dimensiuni medii și mici, păstrate în stare fragmentară (fig. 2/1, 2, 6), iar unele prezintă retușe marginale (fig. 2/2).

Gratoarele sunt bine reprezentate prin exemplare confecționate fie pe suport așchial (fig. 2/3, 4), fie pe capăt de lamă (fig. 2/7). Interesant este un gratoar cu așchiere laterală, care putea îndeplini și funcția de burin (fig. 2/5).

Deșeurile de prelucrare sunt constituite din așchii de sillex, de dimensiuni variabile, dintre care unele prezintă fine retușe marginale (fig. 2/9-12).

Categoria uneltelor șlefuite este modest reprezentată printr-o singură piesă. Este vorba despre o dăltiță prismatică, confecționată din marnă, foarte bine șlefuită și ascuțită, iar muchia este ușor rotunjită (fig. 3/2).

La toate acestea se mai adăugă câteva fragmente de râșnițe (fig. 3/3), lucrate din plăci de gresie sau microconglomerate, procurate cel mai probabil din albia râului Topolița sau a unora dintre afluenții săi.

Ceramica reprezintă categoria de artefacte cu cea mai bună reprezentare, din păcate puține fragmente sunt reprezentative, cele mai multe înscriindu-se în categoria grosieră, fiind rulate sau neprezentând decor. Toată ceramica este bine arsă, majoritatea oxidant.

Dintre formele de vase identificate amintim paharele⁵, cu buza dreaptă (fig. 4/1) sau ușor adusă spre interior (fig. 4/2), cu umărul rotunjit (fig. 4/1, 2, 7).

⁵ Pentru ceramică am păstrat tipologia propusă de S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.*

Toate sunt realizate din pastă fină, bine frământată. O altă categorie identificată o reprezintă cea a vaselor bitronconice (fig. 6/6). Un fragment dintr-un vas cu picior, realizat din pastă semifină, ars neuniform, cu nuanțe de la cărămiziu la cenușiu, îmbogățește repertoriul formelor ceramice identificate în acest sit. Două fragmente par să aparțină unor vase globulare, cu gâtul înalt (fig. 6/3, 5). Alte fragmente provin de la buza vaselor, fiind în general evazate. Fundurile sau fragmente din acestea sunt de tipul celor albiatate (fig. 5/5-8).

Decorul cel mai frecvent întâlnit este cel incizat, fiind prezent sub diferite forme și combinații: linii orizontale și oblice (fig. 4/2; 5/1, 5; 6/2, 6), circulare (fig. 6/4) sau verticale (fig. 5/8). Un alt decor întâlnit este canelura, dispusă atât orizontal (fig. 4/1, 7; 6/3, 5), cât și circular (fig. 6/7). Și aceasta apare în asociere atât cu decorul incizat (fig. 4/7; 6/7), cât și cu cel imprimat, realizat cu un obiect zimțat (fig. 4/1). Un singur fragment identificat a fost decorat prin excizie (fig. 4/6).

În afara ceramicii uzuale, a mai fost identificat și un picior de lut, de formă tronconică (fig. 6/8), ce provine de la o masă, dar și un fragment de statueta antropomorfă, de tipul celor verticale (fig. 6/9).

Pe baza materialelor prezentate, dar și a analogiilor, putem considera această așezare ca aparținând fazei Precucuteni III.

Prezența așezării pe această valea ce asigură accesul către izvorul de apă sărată de la Țolici-*Hălăbutoaia*⁶, situat la 2 km distanță, ar putea fi pusă în legătură și cu depunerea precucuteniană de lângă izvor.

Recent, în zona satului Țolici, au fost realizate mai multe periegeze, pe malul drept al pârâului Țolici, în aval de punctul *În Cimitir*, fiind identificat un nou punct cu materiale precucuteniene – *Rusca*⁷. Urmărind distribuția siturilor precucuteniene în zonă, se observă situarea lor de-a lungul apelor (începând de la izvorul de apă sărată de la *Hălăbutoaia* și până la Topolița, pe terasa căreia se află *Râpa lui Ravaru*. În total au fost identificate cinci puncte (fig. 1), două dintre acestea (*În Cimitir* și *Râpa lui Bodai*) fiind cu certitudine așezări.

Iminenta distrugere a unei mari suprafețe din așezare ar putea încuraja efectuarea unor cercetări preventive, cel puțin în suprafața pe care urmează a fi extins

⁶ Gh. Dumitroaia et alii, *Un nou punct de exploatare a apei sărate în preistorie: Țolici-Hălăbutoaia, jud. Neamț*, în D. Monah, Gh. Dumitroaia, D. Garvăn, *Sarea, de la prezent la trecut*, BMA, XX, p. 216-218. În această primă prezentare a nivelului precucutenian aminteam prezența unui nivel Precucuteni II. Analiza ulterioară a materialului, acțiune îngreunată foarte mult din cauza stării precare a materialului, dar și situația stratigrafică – diferențierea clară a două straturi în nivelul precucutenian – ne fac să credem că este vorba de două niveluri - Precucuteni II și III. Totuși, păstrăm unele rezerve până la prelucrarea integrală a materialului de la Țolici-*Hălăbutoaia*.

⁷ V. Diaconu, *Noi situri arheologice în zona de nord-est a județului Neamț*, în *MemAntiq*, XXV-XXVI, 2010, p. 427, pct. 13.

cimitirul. Totodată, pe lângă caracterul de salvare, cercetarea acestei aşezări ar putea furniza noi informaţii despre comportamentul comunităţilor precucuteniene, despre metodele de exploatare şi de control asupra unor resurse naturale.

ARTEFACTS FROM A PRECUCUTENI SITE: ȚOLICI-ÎN CIMITIR (NEAMŢ COUNTY)

Keywords: *field research, Țolici, Precucuteni*

In this note we tried to present the main results of a field research in a Precucuteni settlement which was partially destroyed by recent graves (as the local cemetery overlays the archaeological site). The settlement is attributed to the IIIrd phase of Precucuteni culture. As a seasonal camp for the exploitation of a salt resource is only 2 km away, it seems likely that the two sites were connected.

List of illustrations

Fig. 1. The map of Precucuteni sites within the limits of Petricani commune: 1. Țolici-Hălăbutoaia; 2. Țolici-În Cimitir; 3. Țolici-Ruscă; 4. Târpești-Râpa lui Bodai; 5. Petricani-La Școală.

Fig. 2. Stone implements: 1-7, 9-12. Flint; 8. Sandstone.

Fig. 3. Stone implements: 1, 3. Sandstone; 2. Shale.

Fig. 4. Potsherds.

Fig. 5. Potsherds.

Fig. 6. 1-7. Potsherds; 8. Fragment of a small clay table; 9. Anthropomorphic statuette.

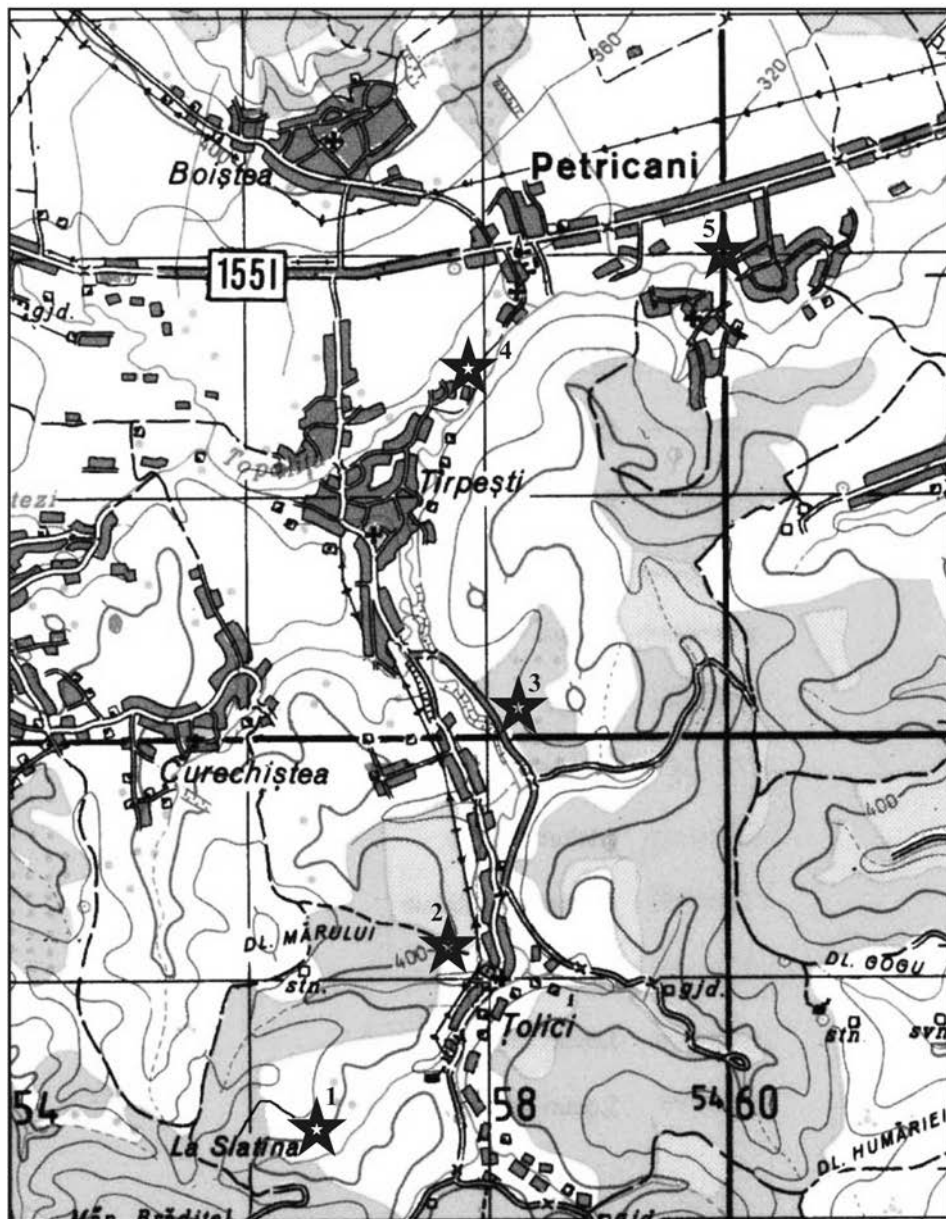

Fig. 1. Harta descoperirilor precucuteniene în comuna Petricani:

1. Țolici-Hălăbutoaia; 2. Țolici-În Cimitir; 3. Țolici-Rusca;
4. Târpești-Râpa lui Bodai; 5. Petricani-La Școală

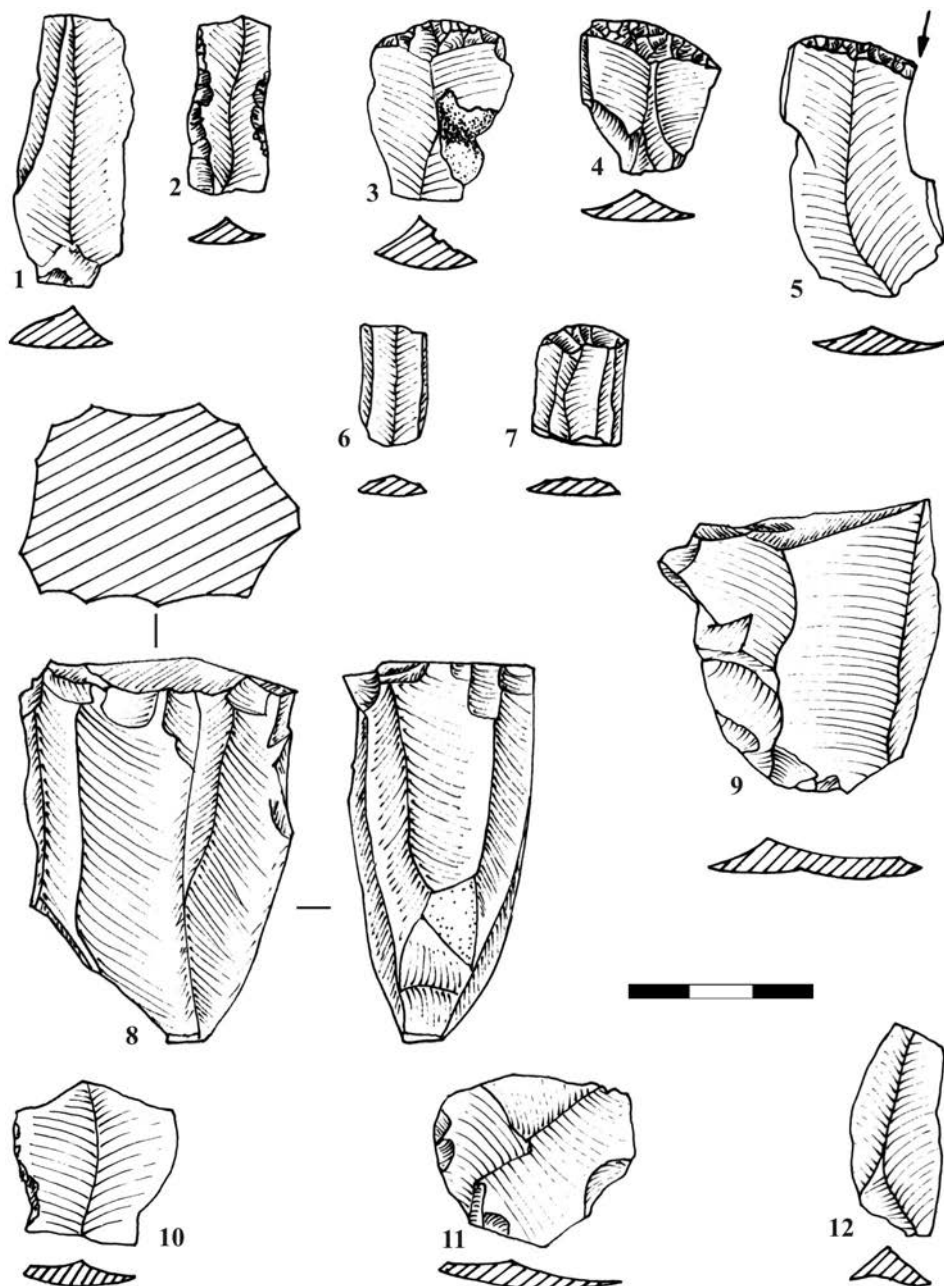

Fig. 2. Piese litice: 1-7, 9-12. Piese de silex; 8. Piesă de gresie

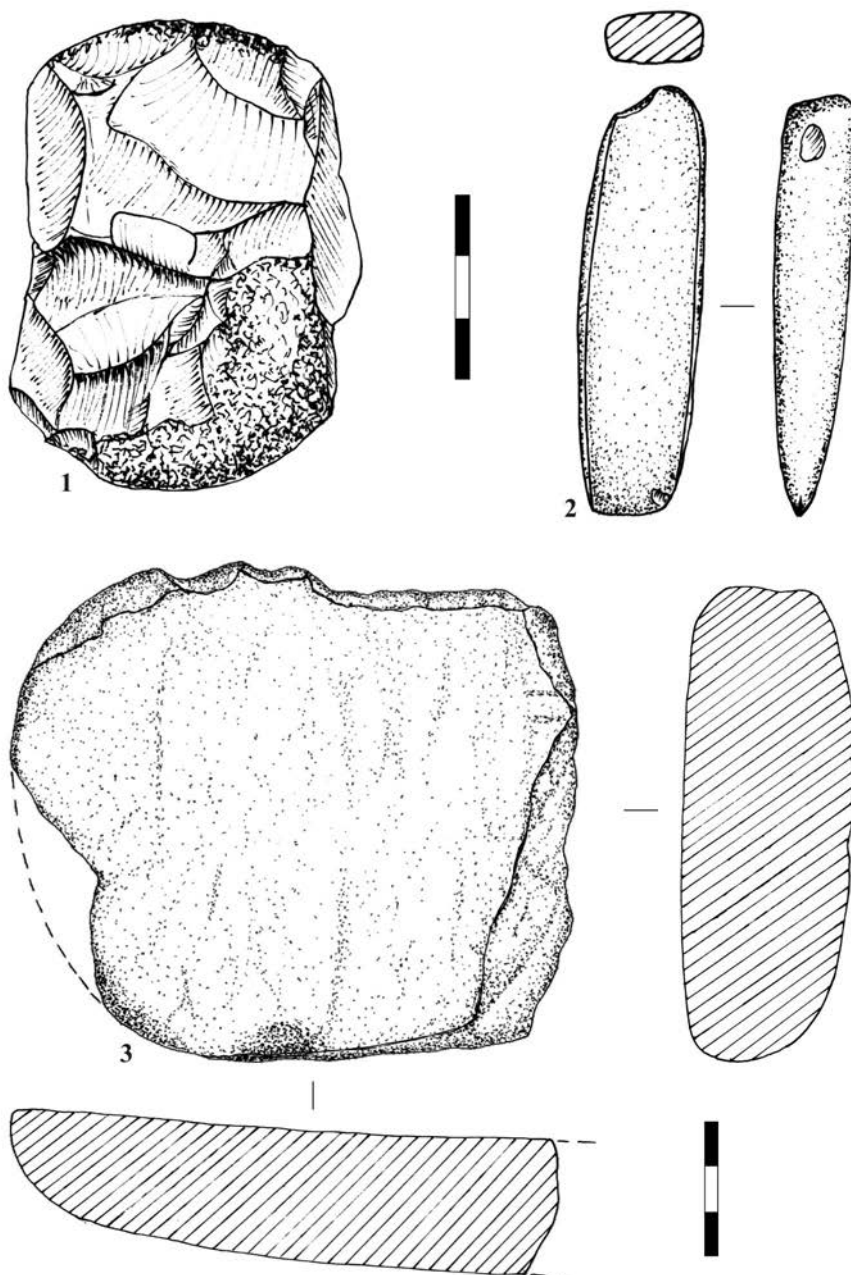

Fig. 3. Piese litice: 1, 3. Piese de gresie; 2. Piesă de marnă

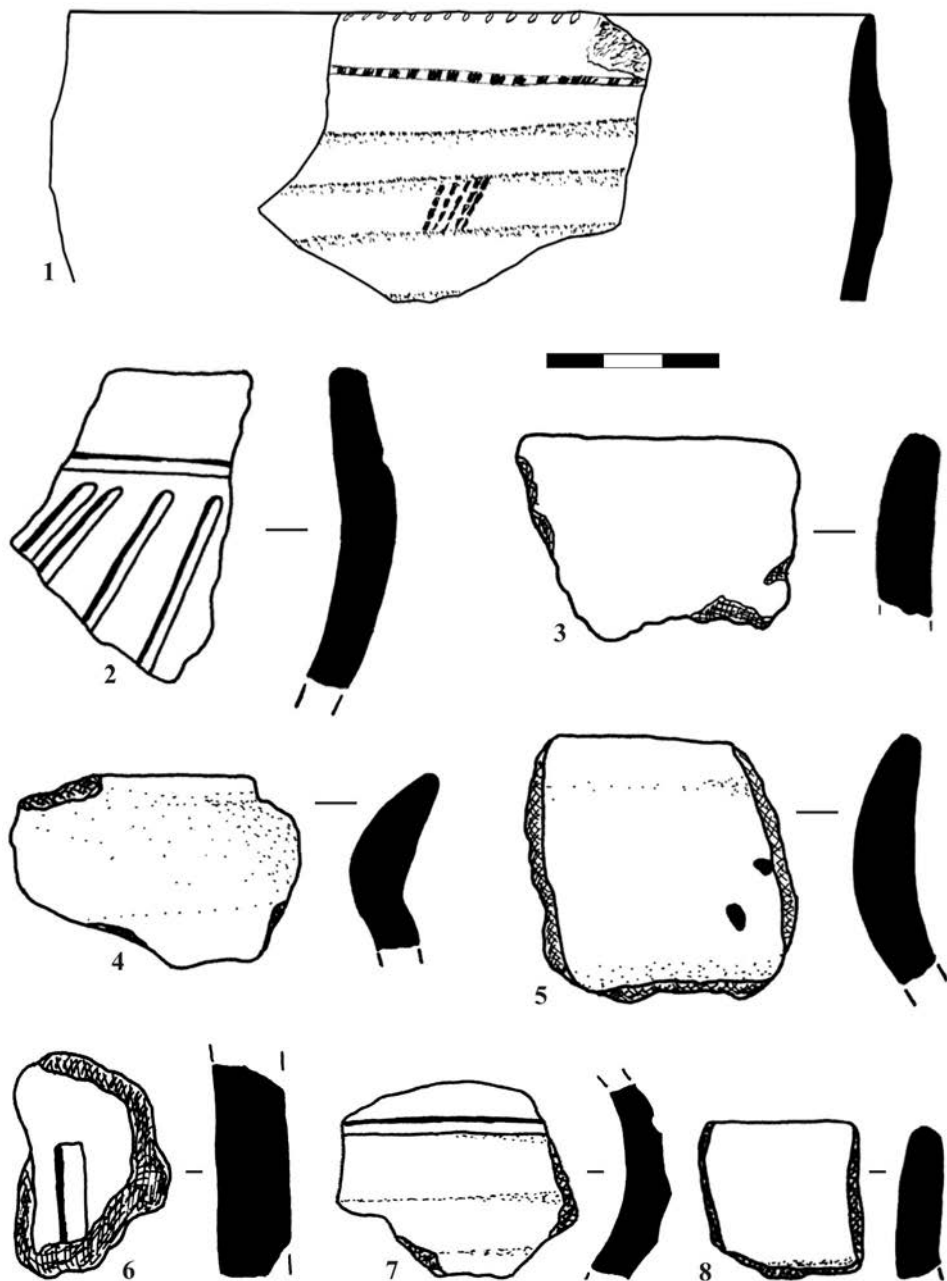

Fig. 4. Fragmente ceramice

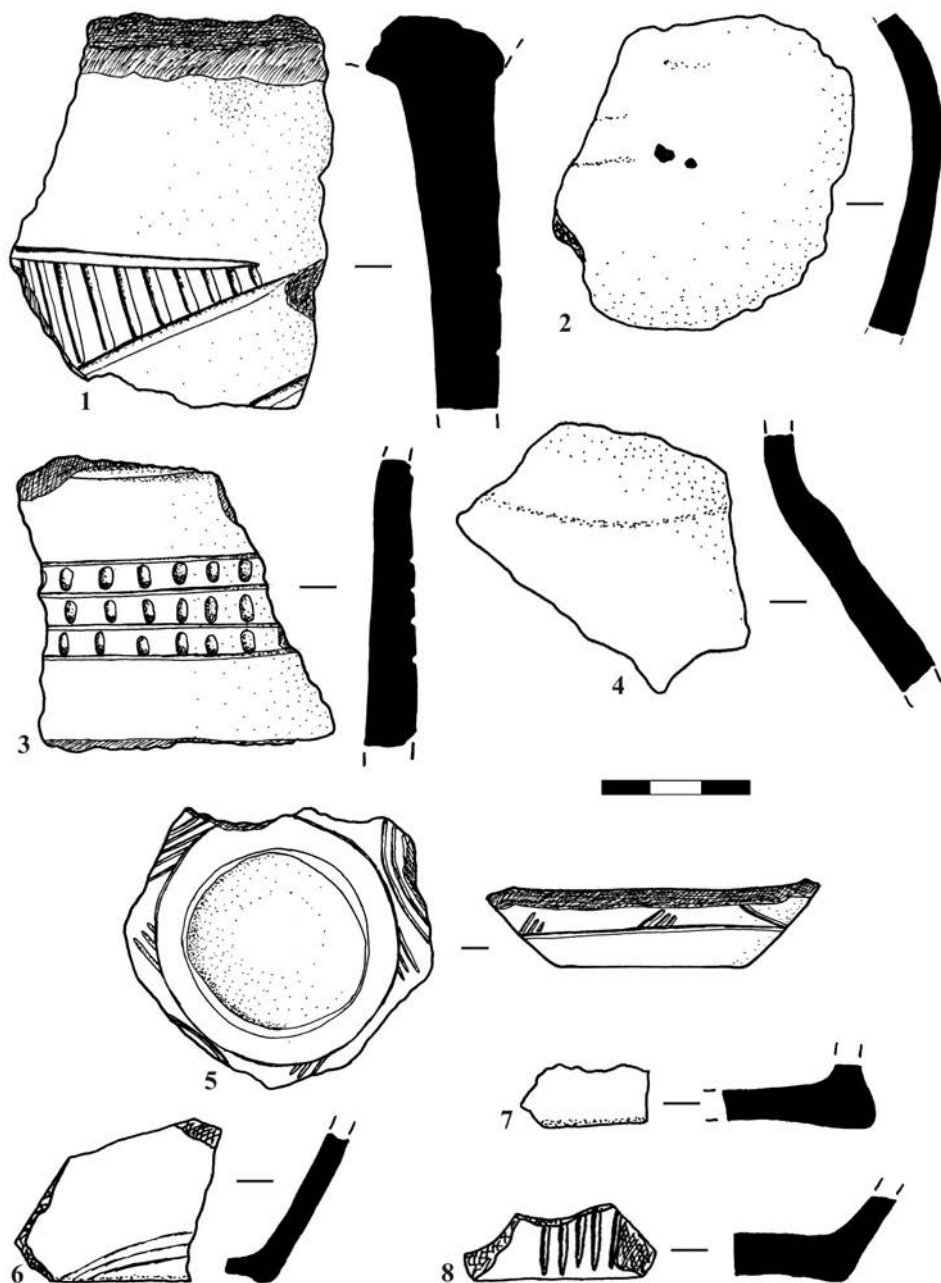

Fig. 5. Fragmente ceramice

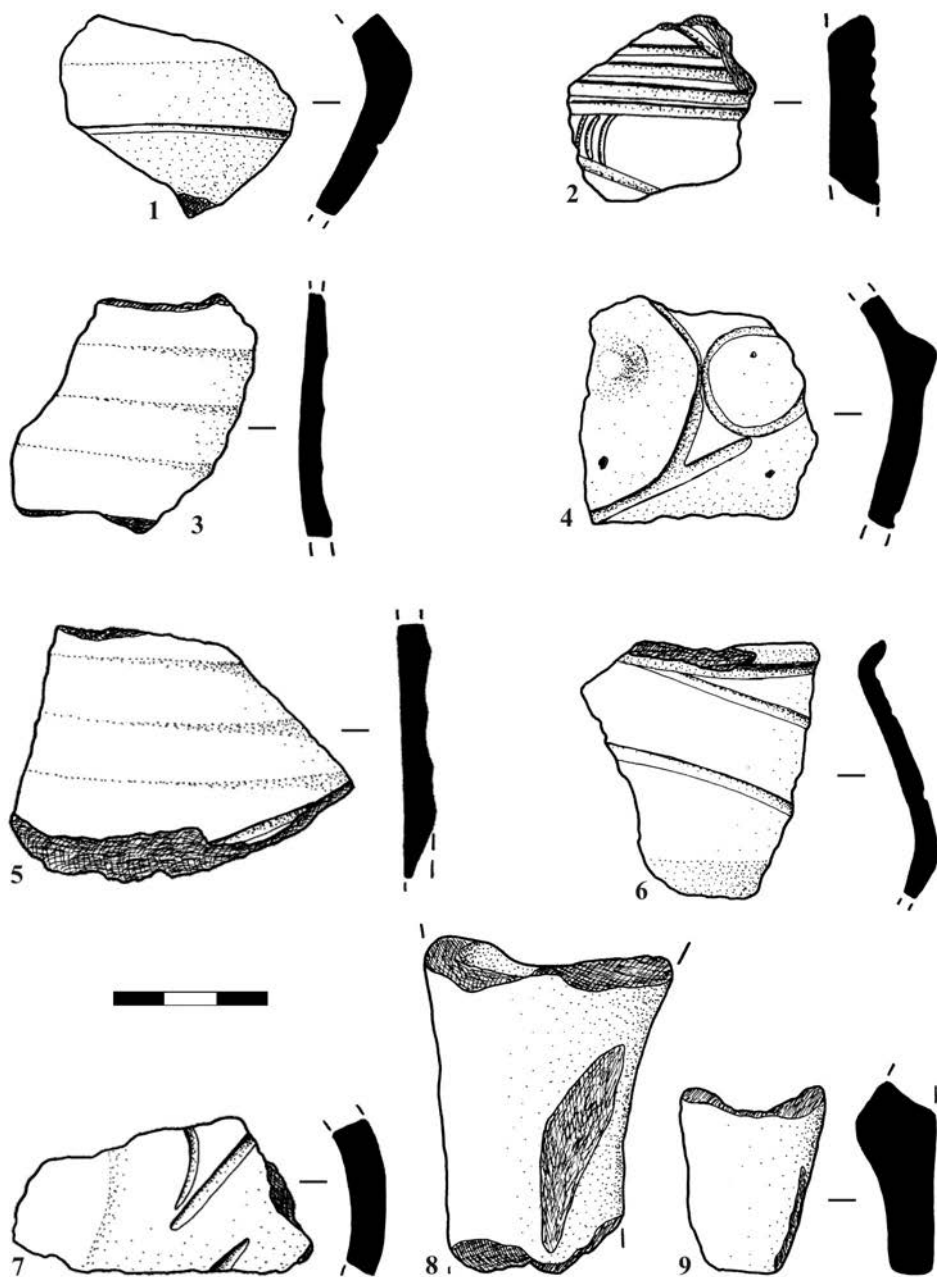

Fig. 6. 1-7. Fragmente ceramice; 8. Picior masă; 9. Fragment statueta antropomorfă